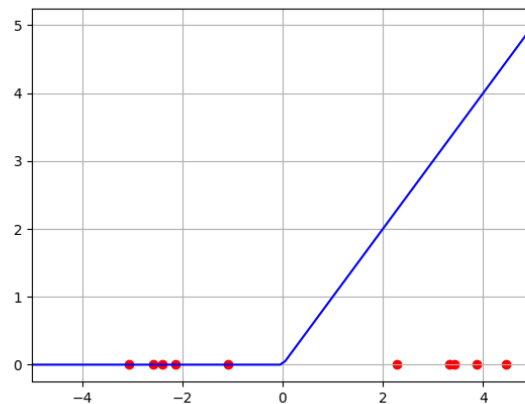

Փնջային Նորմավորում

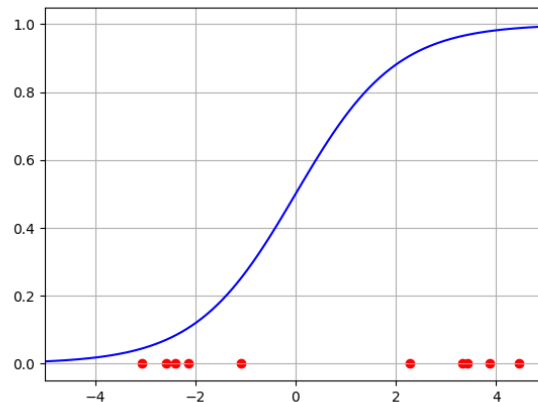
Հայկ Կարապետյան

1 Անհրաժեշտություն

Արդեն գիտենք, որ հնարավոր է նորմավորել մուտքային տվյալները, նորմալիզացիայի եղանակներից ինչ որ մեկը կիրառելով: Նորմավորումը կատարվում էր նրա համար, որպեսզի մակարդակի գծերը լինեն ավելի կլոր և միևնույնի կետ հասնենք ավելի արագ և սահուն: Մեջտեղի շերտերը նույնպես կարող ենք նորմավորել, հիմա ծանոթանանք դրա անհրաժեշտությանը: Պատկերացնենք ունենք շերտ որից տվյալների մի մասը դուրս է գալիս բացասական, իսկ մյուս մասը դրական: Այդ շերտի վրա relu ակտիվացիոն ֆունկցիան կիրառելիս մի մասի արժեքը դառնում է 0, մյուս մասինը x (Նկար 1), իսկ sigmoid ակտիվացիոն ֆունկցիան կիրառելով դեպքում մի մասը շատ մոտ է 1-ին, իսկ մյուս մասը շատ մոտ է 0-ին (Նկար 2):

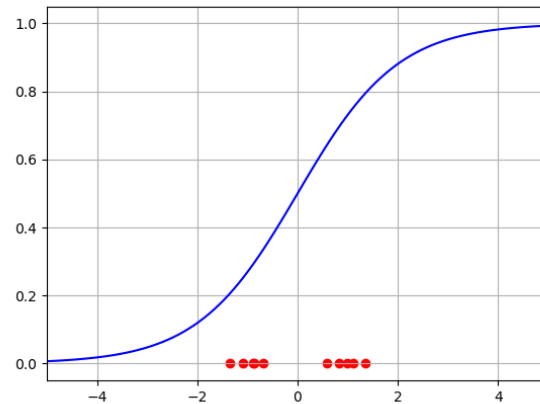
Նկար 1: Արժեքների մի մասի ածանցյալը հավասար է 0-ի

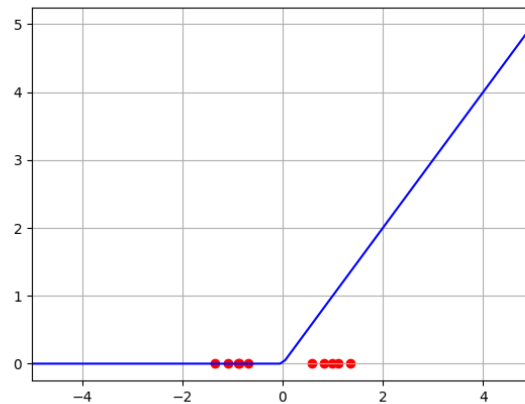
Նկար 2: Այն արժեքները որոնք մոտ են 1-ի կամ 0-ի, ածանցյալը մոտ է 0-ի

Ածանցյալը հաշվելիս relu -ի դեպքում կունենանք 0, երբ բացասական է և 1 երբ դրական է: Sigmoid-ի դեպքում, երբ տվյալները դրական են և նրանց արժեքը մոտ է 1-ի, ածանցյալը մոտ կլինի 0-ի և երբ տվյալները բացասական են և նրանց արժեքը մոտ է 0-ի, ածանցյալը նորից մոտ կլինի 0-ի: Արդեն գիտենք, որ կշիռների թարմացման համար օգտագործում էինք

ածանցյալը և եթե ածանցյալը մոտ է 0-ի, ապա կշիռները գրեթե չեն թարմացվի և ուսուցում տեղի չի ունենա: Ածանցյալների 0-ին մոտ լինելու խնդիրը հայտնի է կորչող գրադիենտ (vanishing gradient) անվանումով: Հետևյալ խնդրին չբախվելու համար մենք կարող ենք միջինացնել մեր տվյալները 0-ի շրջակայքում: sigmoid-ի դեպքում խնդիր գրեթե չի առաջանա (Նկար 3), իսկ relu-ի դեպքում որոշ չափով խնդիրը մնում է (Նկար 4):

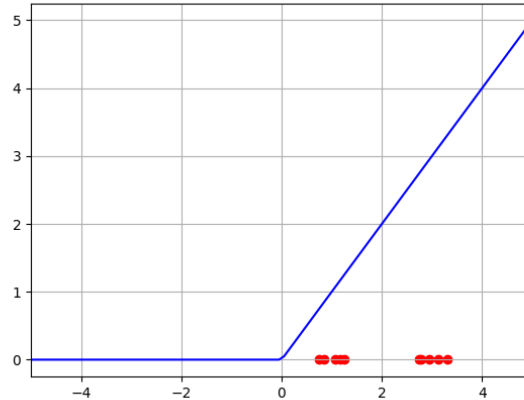

Նկար 3: 0-ին կամ 1-ին մոտիկ արժեքներ չկան

Նկար 4: Խնդիրը չլուծվեց, տվյալների միջինը դարձավ 0, բայց անհրաժեշտություն կա տեղաշարժելու

Այդ պատճառով ցանցին հնարավորություն ենք տալիս տեղափոխել միջինացված տվյալները, այնպիսի վայր, որտեղ նրանց ածանցյալը մոտ չի լինի 0-ի: Այսինքն ցանցը ինքն է որոշում տվյալների միջինը ինչպես փոփոխի մոտեցնի 0-ին, մեծացնի, թե դարձնի բացասական (Նկար 5):

Նկար 5: Ցանցը տեղափոխել է տվյալների միջինը 0-ից դեպի 2

2 Կիրառման եղանակ

Վերը նկարագրված մեթոդը կոչվում է փաթույթային նորմավորում (batch normalization) և այն կիրառվում է ակտիվացիոն ֆունկցիայից առաջ: Նորմավորում կատարելիս գիտենք, որ մակարդակի գծերը ավելի կլորանում են այդ պատճառով ուսուցման արագությունը (learning rate) կարող ենք մեծացնել և ուսուցումը տեղի կունենա ավելի արագ (ավելի շուտ կհասնենք մինիմումի կետին): Փաթույթային նորմավորումը կատարվում է փնջերի (batch¹) վրա հետևյալ կերպ: m -ով նշանակենք փնջի անդամների քանակը: Փունջը նշանակենք *batch*-ով:

$batch = \{x_1, \dots, x_m\}$: Պարամետրերը, որը ցանցը պետք է սովորի ուսուցման ընթացքում β , γ :

Սկզբից մեզ անհրաժեշտ է հաշվել մեր փնջի միջին արժեքը:

$$\mu_{batch} \leftarrow \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m x_i$$

Հետո հաշվենք փնջի վարիացիան (բաշխումը)

$$\sigma_{batch}^2 \leftarrow \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (x_i - \mu_{batch})^2$$

Նորմավորած տվյալները նշանակենք $\hat{x}$ գլխարկով:

$$\hat{x}_i \leftarrow \frac{x_i - \mu_{batch}}{\sqrt{\sigma_{batch}^2 + \varepsilon}}$$

Էպսիլոնը գումարում ենք հայտարարում 0 չստանալու համար

Վերը կատարված քայլերից հետո մեր տվյալները նորմավորված են (միջինը = 0, բաշխումը = 1) և միայն մնում է նրանց տեղաշարժել այնտեղ, որտեղ մեզ հարկավոր է: Փաթույթային նորմավորումից ստացված տվյալները նշանակենք y_i -ով:

$$y_i \leftarrow \gamma \hat{x}_i + \beta = BN_{\gamma, \beta}(x_i)$$

Նկատենք որ փաթույթային նորմավորումը կատարվում է ակտիվացիոն ֆունկցիայից առաջ:

1. Փունջ (batch) - Մուտքային տվյալների համախումբ: Օրինակ՝ ունենք 10 հատ տան մակերես և նրանց համապատասխան գները: Ցանցին մուտքում կարող ենք տալ բոլոր մակերեսները և ելքում պահանջենք բոլոր տան գները միաժամանակ: Սա չի նշանակում, որ ցանցի ելքային շերտը փնջի քանակից կախված փոփոխվում է, այն միշտ մնում է նույնը՝ մեր դեպքում 1 (գին), միայն թե բոլորի համար զուգահեռ վերադարձնում է այդ մի ելքը:

3 Փոխարինենք նորմավորումը նեյրոնով

Ինչպես գիտենք տվյալների նորմավորում կատարելիս անում ենք հետևյալ գործողությունը.

$$x_i = \frac{x_i - \mu}{\sigma} = \frac{1}{\sigma}x_i - \mu \quad (1)$$

$$\frac{1}{\sigma} - \text{ն նշանակենք } w\text{-ով, իսկ } \mu - \text{ն } b\text{-ով}$$

$$x_i = wx_i + b$$

Ստացանք, որ նորմավորումը համարժեք է տվյալները մեկ նեյրոնի միջով անցկացնելու

Այս ամենը ճիշտ կլիներ, եթե մենք մեր ցանցին ամեն քայլի ժամանակ մուտքում տալինք բոլոր առկա տվյալները այլ ոչ թե փունջ առ փունջ: Փունջ առ փունջ տալիս, նեյրոնային ցանցը չի կարող սովորել μ և σ -ի արժեքները, քանի որ դրանք ստացվում են ամբողջ առկա տվյալների միջոցով.

$$\mu = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i, \quad \sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \mu)^2}$$

Ստացանք որ տվյալների նորմավորումը նեյրոնային ցանցը չի կարող սովորել: Դիտարկենք փաթեթային նորմավորումը: Հնարավոր է արդյոք այն փոխարինել նեյրոնով: Վերցնենք դեպք, երբ տվյալների միջինը և ստանդարտ բաշխումը չենք փոփոխում (այսինքն μ չենք հավասարեցնում 0-ի և σ չենք հավասարեցնում 1-ի): Այդ դեպքում փաթեթային նորմավորման շերտը պետք է սովորի ցանկացած միջինի և բաշխման դեպքում բերի իրեն հարմար միջինի և բաշխման: Բայց դա գրեթե հնարավոր չէ: Իսկ երբ ամեն անգամ տվյալների միջինը բերենք 0-ի իսկ բաշխումը 1-ի, փաթեթային նորմավորմանը մնում է սովորել ինչպես տեղաշարժել 0 միջինից և 1 բաշխումից, ոչ թե ամեն անգամ տարբեր արժեքներից: Ամբողջ տվյալների վրա միանգամից ուսուցում կատարելու ժամանակ տեսականորեն անհիմաստ է կատարել նորմավորում ($BN(x) = wx + b$), բայց պրակտիկայում հնարավոր է, որ w -ն և b -ն չկարողանան սովորեն միջինի և բաշխման արժեքները, այդ պատճառով մենք հեշտացնում ենք ցանցի գործը և միանգամից մուտքում տալիս ենք նորմավորված տվյալներ:

4 Առաջացող հարցեր

1. Կարո՞ղ ենք կիրառել ստոխաստիկ գրադիենտային վայրեջք ($batch = 1$), երբ օգտագործում ենք փաթեթային նորմավորում: Երբ մուտքային տվյալների քանակը հավասար է 1-ի, տվյալների միջինը հավասար է լինում հենց այդ մեկ տվյալին և ամեն տվյալից երբ հանենք տվյալների միջինը կստանանք 0: Այդ պատճառով ստոխաստիկ գրադիենտային վայրեջքի դեպքում չենք օգտագործում փաթեթային նորմավորում:

2. Այդ դեպքում ի՞նչ միջին և բաշխում ենք օգտագործելու թեստավորման ժամանակ: Չէ որ այս դեպքում նույնպես մեր ցանցը հնարավոր է ստանա մի տվյալ ($batch=1$): Մենք օգտագործելու ենք ուսուցման ժամանակ ստացած միջինները և բաշխումները: Օրինակ՝ 3-րդ շերտի վրա դրված է փաթեթային նորմավորում: Այն ամեն անգամ նախորդ շերտից ստանում է տարբեր մուտքային տվյալներ, հաշվում է դրանց համար միջինը և բաշխումը ու նորմավորում դրանք: Մեզ անհրաժեշտ է ինչ որ կերպ բոլոր միջինները միջինացնենք և վերջին տվյալներին ավելի շատ ուշադրություն դարձնենք քան սկզբիններին: Վերջին միջիններին մեզ պետք է ավելի շատ ուշադրություն դարձնենք, քանի որ շերտերի կշիռները ժամանակի ընթացքում ավելի լավ են սովորում և փաթեթային նորմավորման շերտին մուտքում գալիս են ավելի լավ սովորած արժեքներ և դրանց համար է որոշվում μ -ի և σ -ի արժեքը: Վերջիններին ավելի շատ ուշադրություն դարձնելու համար կիրառում ենք էքսպոնենցիալ շարժվող միջին (exponential moving average):

3. Իսկ ի՞նչ է կատարվում այդ շերտի բիասների հետ: Դիտարկենք հետևյալ օրինակը՝ ունենք մի նեյրոն, տվյալների պարամետրերի քանակը մեկ է (մակերես), $batch\_size = n$: Նեյրոնից դուրս եկող արժեքները կլինեն՝ $\{wx_1+b, wx_2+b, \dots, wx_n+b\}$: Այս դեպքում $\mu = \frac{x_1+x_2+\dots+x_n}{n}w+b$: Կատարելով (1) գործողությունը, կստանանք.

$$x_i = \frac{wx_i + b - \frac{x_1+x_2+\dots+x_n}{n}w + b}{\sigma} = \frac{w \left(x_i - \frac{x_1+x_2+\dots+x_n}{n} \right)}{\sigma}$$

Տեսանք որ փաթույթային նորմավորման ժամանակ բիասները կրճատվում են, այսինքն այդ շերտում կարող ենք բիասներ չօգտագործել (նեյրոնից դուրս եկող արժեքը $= wx$):